

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקדק שטפניט

חכמי
רומניה

מצבת הגאון באר
חיים מרדכי רולר,
במרכז נראה
צידה האחורי של
המצבה, ומימין
נראה החלק הקדמי
של המצבה

הגאון הגדול רבי חיים מרדכי רולר זצוק"ל אב"ד ניאמץ

נלב"ע בירושלים ח' חשוון תש"ז ושם מנו"כ בהר הזיתים
שבעים וחמש שנים להסתלקותו

הגאון מניאמץ זצ"ל

הגאון מניאמץ בעל 'באר חיים מרדכי' נתפרסם בכל העולם היהודי בגודל קדושתו וברוחב פסקי תורתו בכל מקצועות התורה והחסידות, הורתו ולידתו ברומניה, רבנותו ופעילותו בעיר רבנותו ניאמץ, ומצודתו הייתה פרוסה על כל העולם כולו, אגרות הורצו אליו לדעת את המעשה אשר יעשון וגדולי התורה שחרו לפתחו לשמוע דעת תורתו ובמיוחד בעניני היתר עגונות בימי המלחמה כנודע וכמפורסם. את תולדותיו והנהגותיו בקודש שאבנו מכתביו של מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל אבד"ק פיאטרא ניאמץ אשר החשיב עצמו לתלמיד מובהק לו, בימי חורפו היה שוהה במחיצתו רבות בימים בהיות עיר מגוריו 'פיאטרא ניאמץ' סמוכה ונראית לעיר רבנו 'טרגו ניאמץ' ואף נסמך ממנו להוראה בעודו בחור, בהגיע הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל לארה"ק ביקש להציב שם ושארית לבותינו גדולי וחכמי רומניה ופעל נמרצות להקמת מוסדות על שם ולזכרם, בעיר מגוריו הרצליה הקים ישיבה על שמו וקרא לה בשם רבו 'ישיבת באר חיים מרדכי' הישיבה פעלה בהרצליה בסמוך למקום מגוריו משנת תשכ"ו עד שנת תשמ"ב עת עקר לבני ברק, שיטת הלימוד הייחודית שלו נתפרסמה על ידי מכונתו בקונטרס 'למד ענוים בדרכי הלימוד' ועשרות מורי הוראה, שוחטים, וחשובי ת"ח המפארים כיום את עולם התורה למדו בישיבה זו. כתבי תולדותיו של הבאר חיים מרדכי שנכתבו בידי תלמידו הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל שימשו אבן פינה ומקור בלתי אכזב למאמרו המצויין של הסופר הנודע הרב אהרן סורסקי בספרו 'מרבצי תורה מעולם החסידות', תלמידו הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל אף זכה להדגיר את ספרי רבינו חידושי בן יאיר ושו"ת באר חיים מרדכי ועוד, כאשר גאוני וצדיקי הדור משבחים ומפארים את מפעל ההנצחה שהקים לזכר אותו צדיק וקדוש שמו מפארים ומעריצים, תדיר היה הוגה בספריו וחידושים רבים מחידושו נסובו סביב תורת הבאר חיים מרדכי ועדיין כתבי יד רבים מתורת הבאר חיים מרדכי ומביאורי הגה"צ זצ"ל ממתנים לגאולתם ולהדפסתם לאור עולם.

זריחת שמשו

הגאון רבי חיים מרדכי רולר נולד בכ"ח אדר דשנת תרכ"ח בדימינשט עיר קטנה במחוז רומאן ברומניה, לאביו הגאון רבי יצחק יהודה אייזיק לייב מי שלמים עלה על כסא הרבנות וכיהן כאב"ד בעיירה פונזשט, ולאמו מרת דבורה.

כבר בימי ילדותו ניכר כי לגדולת נוצר, את רוב משנת תלמודו למד אצל אביו בקלויז בפונזשט, התמיד מאוד בלימודו באופן מופלא, ועוד קודם שהגיע לגיל מצוות היה בקי בכל ספרי מהר"ל מפראג.

מגזע רם היחס מוצאו

מוצאו של רבי חיים מרדכי מגזע רב היחס מהמשפחות המיוחסות ביותר בעם היהודי, שלא פסקה מהם תורה וגדולה בכל הדורות. אבי אביו רבי שמשון היה מצאצאיו של הגאון רבי דוד אלטשולר זצ"ל, מחבר הפירושים הנפוצים על ג'ד "מצודת דוד" ו"מצודת ציון", שהתייחס על שושלת רבנים בעיר פראג אשר ראשיתה נעוץ ב"חסידי פרויניציא" הקדמונים. מצד אמו היה רבי שמשון מייצאי חלציו של המקובל האלקי רבי נפתלי כ"ץ מפוזנא, בעל "סמיכת חכמים", ונצר משפחות השר רבי שאול וואהל (מלך פולין ליום אחד), מהר"ל מפראג, ורבי עקיבא כ"ץ (ס"ט) רבה של שאלוניקי, מגולי פורטוגל, שנמשכה שלשלת יחוסם למעלה בקודש עד לדוד המלך ועד לאהרן הכהן ע"ה.

אביו של רבי חיים מרדכי, הוא הגאון החסיד רבי יצחק יהודה אייזיק לייב רולר, אב"ד בקהלת פונזשט, בחבל מולדביה רומניה, היה אדם גדול בתורה וביראה. חסידא ופרישא, מנשואי הפנים בעדת חסידי טשורטקוב המסתופפים בצלו של האדמו"ר הזקן רבי דוד משה זצ"ל, ומהיושבים ראשונה במלכות האדמו"ר הראשון מבוהוש רבי יצחק זצ"ל (שהיה בנו הגדול של רבי שלום יוסף בכור בניו של הצדיק רבי ישראל מרוזין זצ"ל). בנעוריו ישב רבי יצחק יהודה ולמד תורה למרגלות הגאון המפורסם שבוור רבי אריה לייבוש איש הורוביץ אב"ד סטריי וסטניסלאב (נכדו של הגאון רבי משולם יששכר זצ"ל בעל שו"ת "בר לביא"), שהיה קשור אליו גם קשרים משפחתיים, ובספרו "הרי בשמים" (סימן רכ"ח) מובאות שו"ת שהחליפו הרב והתלמיד בשנים מאוחרות.

על גדולתו בתורה של האב ניתן לעמוד משרידי חידושיו בש"ס ובד' חלקי שולחן ערוך שהדפיס הבן רבי חיים מרדכי אחרי פטירתו, בספר הנקרא על שמו "באר יצחק" (קלוד'ש תרפ"ח), בתוספת הערותיו ובצירוף קונטרס משלו בשם "שירת דבורה" (ביאר אגדה על הפטרת שבת שירה ושבת חנוכה) המוקדש לזכר אמו הצדקנית מרת דבורה.

כפוינזשט

על מעלותיה של העיירה פונזשט כותב רבי חיים מרדכי בהקדמה לספרו: "נולדתי ביום כ"ח אדר שנת תרכ"ח בדימינשט, עיר קטנה במחוז רומאן, אשר בזאת המדינה..." בעיר הזאת התגוררה משפחתו עד שהוזמן האב, אחרי שנת תר"ל, לשמש ברבנות דק"ק פונזשט וישבו שמה עד סוף ימיהם יותר מארבעים וחמש שנה (האם נפטרה ב"א לחודש סיון שנת תרע"ו, ובעוד כשבעה חדשים נפטר גם האב, בכ"ד לחודש טבת שנת תרע"ו). פונזשט היתה עיירה בינונית, שאין בה מהמולת הכרך, והחיים בתוכה רגועים וקולחים בשלווה, כמי השילוח ההולכים לאט. גם תרועות הזמן, הפולמוס בין נוטריי-מורשת והמחבלים "המשכילים" למיניהם, שכבר נעצו צפורן ארסית בחלק מעיר רומניה, לא הגיעו בימים ההם לעיירות הקטנות. פונזשט היתה לכן אכסניה טבעית לשקדנים אוהבי תורה שלמדו בקלויז המקומי ללא הפרעות. רב העיירה, שטרדותיה מעטות, התבודד במועדיו ושם לילות כימים להתעלות בתורה ולהשיג מדרגות ביראה ובעבודת שמים. משנה לשנה גדל

הגאון בעל באר חיים מרדכי בקונתו

בכתבת חידושי תורה

בעת נטילת ידיים לסעודה

שיעור קומתו הרוחנית ויגבה לבו בדרכי השם.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

מילדותו הצטיין רבי חיים מרדכי בחשק עז

ללמוד תורה. ככל בני גילו התחנך הינוקא, בן הרב, אצל מלמד דרדקים בפונזשט שהולכים פסיעות ראשונות בפרדס המקרא והמשנה. אחר כך כשהתחיל ללמוד גמרא עם רש"י ותוספות, עבר ל"קלויז" שבעיירה, בית ועד לחכמים, שם למד במשך שנים אחדות בהדרכת אביו הגדול, שהבחין מכבר בכשרונות המבוכים שהנער מחונן בהם: זכרון ברזל, תפיסה מהירה, הבנה יסודית.

גם להתמדתו לא היה שום גבול. כיון שעמד על דעתו נוהר מלילך ד' אמות בלא תורה. בערוב שנותיו כשהעלה זכרונות מימי הנעורים התבטא פעם בשיחה: "אלפי לילות לא נתתי שינה לעיני". שקד, איפוא, האב בעקביות לעשותו גדול בתורה. וכך כותב הבן בהקדמה לספרו "חידושי בן יאיר" - שפירסמו כנזכר למעלה בשנתו ה"ב - "ומעט תורתו אשר בי, מאאמ"ו שליט"א קיבלתי".

מלבד שחינכו ללומדות היה רבי אייזיק לייב משתדל להנחותו בדרך אמת ושומרו לבל ייתפס למדוחי יצר הרע שפורש מכמורת לרגלי הלומדים. וכך כותב האב בהקדמתו לאותו ספר שהזכרנו, שחיבר בנו, "כבוד בני יקירי אורי עיני אמנם תלי"ת יש לו לב חריף, עם כל זאת לא הלך בדרכי הפלפולים הנהוגים שאין להם שום דבר וענף, רק כל מגמתו למטרת האמת, ועל עמודי הפוסקים ראשונים יסודותיו הטבעו, ועל אדני הפוסקים אחרונים קירותיו יסמוכו..."

כפעם בפעם היה רבי אייזיק לייב עזב פעמיו אל בית האדמו"ר מבוהוש, להתחמם באשו הזכה, ונוטל עמו גם את הבן העילוי. מאז קבע הרבי את מושבו בבוהוש, בשנת תר"כ (אחרי ימים רבים שהתגורר בעיר איזמאיל, בסרביה), נעשה בית מדרשו תל-תלפיות לחסידים ברומניה ובקהל מעריציו נמנו גדולי הרבנים והצדיקים שבמדינה. בתוך הבאים לבוהוש נמצא גם הצדיק רבי דוד'ל מרומאן, בנו של הרה"ק רבי יצחק מקאליש (אחיו של הרבי ר' מאיר'ל מפרימישלאן זצ"ל), שהיה מהיושבים ראשונה במלכות רוזין. כמוהו כן הרב מפונזשט, דמות אצילית, פנים מאירות, שהופעתו בבוהוש היתה מעוררת התרגשות בקהל ורבים ביקשו להתברך מפיו. עיני המעריצים ותשומת לבם נמשכו תמיד מן הרב גם אל בנו הצעיר, רבי חיים מרדכי, הנוער כולו מאהבת תורה ופומיה לא פסיק מגירסא. גם האדמו"ר הקדוש רבי יצחק, שהיה כידוע ממעט בדיבורים וכולו אומר התאפקות, בנוסח הרוז'ני המפורסם, הראה לעילוי אותות חיבה גלויים.

לא ייפלא, אם כן, שהחסיד והלומד המופלא רבי אברהם חיים סארף (נפטר בחודש אב תרמ"ח ומנ"כ בבוהוש), איש אמונים וגבאי אצל האדמו"ר מבוהוש, השתדל לקחתו חתן לבתו המצויינת צפורה. ואכן בשלהי החורף שנת תרמ"ה, כשמלאו לו י"ז שנה, אמרו משמים לדבק טוב ורבי חיים מרדכי עבר ונסמך אל שולחן חותנו בעיירה בוהוש. כאן ישב למעלה מעשר שנים רציפות, כשהוא פטור מטורות פרנסה ועושה חיל בתורה, מעריב ערבים ומעורר את השחר כשמשתנו סדורה בפיו לגרום ולשנן, מבלי להתעייף.

עת דודים

בחורף תרמ"ה בהיותו בן י"ז נלקח אחר כבוד כחתן להכלה מרת צפורה בת רבי אברהם חיים סארף הגבאי של האדמו"ר בבוהוש. כעשר שנים ישב סמוך על שולחן חותנו בבוהוש, והחל מתרמ"ח כיהן בה כמו"ץ. בשנים אלו עבר וגרס את כל הש"ס בהתמדה מופלגת ועיון רב ורשם חידושיו שהו"ל לאחר מכן בשם "ספר חידושי בן יאיר", בהזדמנויות רבות פלפל בלימוד עם גדולי הרבנים שבאו לבוהוש.

בשבתו עם חברים

בשנים הראשונות לאחר נישואיו כאשר ישב אצל חותנו חיבר וכתב חידושים והארות שנתחדשו לו במסכתות הש"ס כולן (מהם התגבש א"ח"כ ספרו "חידושי בן יאיר"). שם בעיר מגוריו בעודו יושב 'קעסט' אצל חמיו התקרב אל הרב דמתא, רבי שבתי סגל (מחבר שו"ת הרשב"א), שחיבב אותו עד לאחת, והיה בא לעתים תכופות מביתו אל אותו ה"קלויז" על-מנת לשתף את רבי חיים מרדכי ולקחתו צוותא לעצמו בבירור הלכה עמומה שמתחבט בה, או לפלס דרך בסוגיא מסויימת. כאן התוודע לחכמי התורה שבאו מעריהם להקביל את פני האדמו"ר בזמנים מיוחדים, כמו: רבי בצלאל זאב שפראן אב"ד באקוי, רבי חיים יהודה לבל אב"ד פיאטרה, רבי יהושע פאלק וולפזאן אב"ד פאלטישן, רבי אליהו מפודולאי ועוד רבים, וזכר כולם לברכה, שהיו מתגברים כמעטות בחידושי הלכה ופפול, ומוצאים ענין תמיד להשתעשע בפפולים עם האברך הצעיר, בן הרב דפונזשט, המגלה בקיאות בכל חדרי תורה.

באותו זמן קשר ברית-אחוה עם טובי הלומדים הקבועים בקלויז, אריות שבחבורה, מן החסידים ה"יושבים" שפרשו מהויות העולם והתמכרו לעשות כל ימיהם וילוליהם בתורה ובחסידות - מהם שידעו בעל-פה ש"ס בבלי וירושלמי, והיו למופת בגינתם ובהתמדתם. כן התרועע עם בניו המופלאים של האדמו"ר, במיוחד עם הבן השלישי רבי משה יהודה לייב, חתנו של הצדיק רבי נחום דוב מסדיגורה (שנודע לימים כאדמו"ר מפשקאן), ועם הבן הרביעי רבי דוד, חתנו של האדמו"ר רבי אברהם השל ממז'בוז' (שפטר על פני אביו ביום ד' שבט שנת תרמ"ד), וצ"ל, שנהגו להמתיק סוד עמו בעניני חסידות ועבודת השם.

תקופה זו היתה מהתקופות היפות ביותר בחייו. בעשור השנים האלה הוסיף רבי חיים מרדכי תורה ועלית-הנפש עד שגדל אילנא רברבא ושהו הטוב הלך לפניו. טובי הרבנים במדינה ניבאו לו עתיד מזהיר בתחומי הוראה. למרות גילו הצעיר, יחסית, היה אב בחכמה ויראתו קודמת לחכמתו. ראו על פניו עין בעין שאינו מסתיר דעת אף לרגע. הוא הצטיין בגיוני קדושה ובעדנה נפשית, רך כקנה במגעו עם חבריו, וחנן לכל אדם.

איש חסיד

רבי חיים מרדכי רולר וצ"ל, היה חסיד רוז'ין מובהק, ויחד עם פרסומו כגאון וצדיק, פוסק ומשיב, מגדולי התורה המפורסמים במזרח אירופה - בדור שלפני השואה הרי שבמקום גדולתו ענוותנותו היה מסתופף בצלם של הצדיקים מתוך התבטלות והכנעה גמורה.

היכל הקודש של האדמו"ר, בית היוצר לחסידים ואנשי מעלה, מילא תפקיד חשוב בחייו הרוחניים ושימש לו כעין כור זהב לעיצוב השלם של קלטתו הרוחני. בשנים מאוחרות השכים לפתחי עוד הרבה צדיקים, היה נוסע הרבה אל רבי דוד משה מטשורטקוב ואל בנו רבי ישראל, כמו כן היה משחר פניהם של האדמו"רים מהוסיאטין וסדיגורה, ויז'ניץ, קוסוב, פשקאן, בעלזא וסקווירא - ובכל פעם שהיה נוסע להסתופף בצלו של צדיק נהג ללבוש בגדי שבת אף בימות החול.

אתרוג מהודר

בתרנ"ה נסתלק לב"ע הגאון הגדול רבי לייב אתרוג, היה זה בשנה האחרונה לחיי האדמו"ר מבוהוש (נסתלק ביום י' אלול שנת תרנ"ו), שהורה לרבי חיים מרדכי שיקבל את המינוי להיות לאב"ד דניאמץ למרות היותו בן כ"ח שנה בלבד. לפי שמועה אחת אמר אז הרבי אל פרנסי הקהלה דניאמץ: "הא לכם רב חדש במקומו של רבי לייב אתרוג. גם רבי חיים מרדכי שלנו הוא אתרוג נאה..."

מודעת 'ברוך הבא' בבואו ארצה מטעם אגודת ישראל שהעניקה לו סקטיפיקט אחד בלבד ממסכת הסרטיפיקטים שהיו להם וכך עלה הגאון הארי החי מבבל לבדו בהותירו את ילדיו ברומניה

מודעת האבל על הסתלקותו

מודעת הקמת המצבה שנערכה עשרים ואחד שנה לאחר הסתלקותו בשל היות הר הרוחניים עד אחר מלחמת ששת הימים תחת שלטון הירדנים

שער ספרו שו"ת באר חיים מרדכי

עיר רבנותו - ניאמץ

עם התיישבותו בניאמץ נשא על שכמו את עול הרבנות בכבוד ראש כשהוא משנס מתניו להעמיד הדת על תילה. וניהל את עדתו ברמה, בני קהילתו

העריצוהו מאוד בהיותו פה מפיק מרגליות ודרשן נפלא.

מגדולי רבני רומניה

קרוב לחימשים שנה כיהן ברבנות דק"ק ניאמץ, עיירה לא גדולה בחבל מולדביה, רומניה העתיקה, ומשם הפיץ תורתו למרחקים - אם בתשובות לאלפים שהשיב לדורשי בהלכה, גדולים וטובים מכל המדינות, ואם בספריו המרובים, שהתפשטו באהלי שם, אוצרות של חידושים משמחילב בכל מקצועות התורה, נגלה ונסתר. בערוב ימיו נחשב לפוסק בה"א הידיעה של יהדות רומניה וישב בראש "מועצת גדולי התורה".

מני אז מניו ועד שעלה הכורת על קהלה קדושה זו בגזירת היטלר ימ"ש קרוב ליוכל שנים. שימש הרח"ם אב ורועה רוחני לעדתו הקדושה. וממעונו הדל בניאמץ בקע אורו גם למרחקים. משנה לשנה. חמישים שנה, התעלה במדרגות. עתותיו היו קודש כליל לתורה ולעבודה ולמעשים טובים. לא ייפלא, אם כן, שהקיפוהו ישראל קדושים בהערכה בלתי שכיחה.

מומחיותו בעניני הוראה מעשית, תשובותיו שהשיב בעין טובה לכל דורש, עשאוהו לפוסק רב-סמכא שמריצין אליו שאלות מכל ערי המדינה ומוחוץ לגבולותיה עד מעבר לאוקיינוס הגדול. גדולי הגאונים שבודר. כיון שהחליפו עמו אגרות תורה ועמדו על היקף גאונותו, פירסמו להודיע בתפוצות ישראל כי בעיירה הקטנה ניאמץ יושב חכם ופוסק שלהלכה כמותו. משמים מסכימין להוראותיו. מתוכם ייזכרו במיוחד אנשי השם: רבי מאיר ארק מטורנא, רבי אברהם מנדל שטיינברג מברוד, רבי יוסף חיים זוננפלד מירושלים, רבי אליעזר דוד גרינוולד מסאטמר, ורבי משה קליערס מטבריה - נשמתם עדן.

מסירות נפש על תפלה

בציבור

מעולם לא ראהו איש מתפלל ביחידות. אפילו כשהיה מיטלטל לפעמים בדרכים רחוקות, היה משתדל במאמץ רב, ואינו חושך בהוצאות כספיות, שלא יחסיר מלהתפלל בציבור. אף בצוואתו לבנים שלו לא פסח על ענין חשוב זה: "בני היקרים, שמרו דרך ה' ללמוד ולקיים - היהירו מאד בתפלת הציבור".

הדפסת חיבורו ל"ברכי נפשי" אף היא קשורה למסירות-נפשו על תפילה בציבור. בקובץ "בית ועד לחכמים" שהו"ל רבי שמעון פולאק מסטמאר (חוברת ו"ז' מתאריך אדר-ניסן תרפ"ח) התפרסמה ידיעה על הופעת הספר בתוספת ציון ש"המחבר הדפיס את ספרו בתור שבח והודאה להש"ת שניצל כשהיה על פי מקרה בקלויז' משעוריה גדולה". ויוצאי חלציו מספרים: רבי חיים מרדכי נודמן לקלויז' (קלויזבורג) בימי פרעות ליהודים. כשהגיעה שעת התפלה, למרות שהזוהרו אותו מפני הסכנה, יצא לבדו אל הרחוב וחישש אחרי מנין לתפלה בציבור. תוך כדי הילוכו נתקל בכנופיא של גוים, צוררי היהודים, שהתנפלו עליו וביקשו לרצחו - רק בדרך נס ניצל מידיהם.

מעשה ששיגר מברק לידידו הגאון הגדול רבי יהודה לייב צירלסון, בקישינוב, שעומד להגיע אליו בשעות הערב ומבקש לעכב עבורו "מנין" למעריב. עשה כבקשתו. הרב דניאמץ הגיע לביתו מרציף הרכבת שבמרכז העיר, בכרכרה שכורה, בשעה מאוחרת. מיד עמדו בתפלה. אחרי שסיימו שאל רבי יהודה לייב את אורחו: היש למר "ארציט" בלילה זה? ולהפתעתו, השיב רבי חיים מרדכי, כי אין לו שום "ארציט" היום, וכי טרח לשכור הכרכרה בכסף מלא ולהיטלטל הנה מבית-הנתיבות - אך ורק בכדי להתפלל בציבור.

כיוצא בזה סיפר האדמו"ר מסקולן על חוויה אישית שלו: "נהירא מימי בחרותי בסקולען, פעם

בצרת העגונות והעגונים ובהתירם

אבי העגונות

במיוחד גדל שמו כמנוחה להיתר עגונות. בענין זה נתייחד רבי חיים מרדכי יותר מרוב הפוסקים בדורו, שסייעו אותו מן השמים לברר הלכה חמורה זו משרשיה, וברכוהו בלב ארי אשר לא יחסס ולא ירתע מלהיכנס בעובי הקורה ובמלוא האחריות להתיר בנות ישראל עלובות מכבלי עיגונן. והוא זכה, ביובל השנים שניהן ברבנות, לשחרר הרבה בנות ישראל מעגונות.

הוא לא הסתפק בכך שהזדקק לכל מקרה שהביאו לפניו, כשפלוגית נעדר בעלה והיא צפויה לגורל המר של עגונה, כי גם טרח לחפש דרכי היתר ולהתקין תקנות קבועות, שתצמצמן מהן תועלת לכל הנשים האומללות. כך עשה למשל אחרי מלחמת העולם הראשונה (תרע"ד - תרע"ט) כאשר רבואות רבואות מבני ישראל שרתו בצבאות הנכרים והרבה מתוכם, למאות ולאלפים, נהרגו בחזיתות האש. בפתיחת "קונטרס עגונות" שהדפיס שנים אחדות אחרי המלחמה (קלוד"ש תרפ"ג) מקדים רבי חיים מרדכי ומדגיש שהספר נחתב לרגלי מלחמת העולם "אשר כמוה לא נהיתה שנות אלפים, ונשארו בנות ישראל למאות גם לאלפים בכבלי העיגון אשר אי אפשר להתירן אך ע"י עדות מבועלי מלחמה (חיילים) ואמרתני בעניי לשום עין בזה איך להורות הלכה למעשה".

בעת ההיא פנה אליו מגאליציה הגאון הגדול רבי מאיר אריק, שהיה אחד מיוחדי מגדולי הגאונים והפוסקים בדור ההוא, שיאיל לברר דינה של בתו העגונה מרת גיטל ולחפש היתר בעדה. הבת היתה נשואה לר' ברוך רייך, יהודי ירא ושלם. שנסע מוינה לבודפשט בשנת תר"פ, לרגלי מסחריו, אך לא שב לביתו ונעלמו עקבותיו. לימים נפוצה שמועה שנהרג על אם הדרך בידי חיילים אוסטריים שהתעללו בו ולא נודע היכן קברוהו. האיש שהעיד על המאורע היה סוכן משטרה בשם פראנץ משה, יהודי מומר. שכל יודעיו חשבוהו לגוי מבטן ומלידה אך הוא טען שהתנצר ביחד עם אביו בילדותו. התעוררה, איפוא, השאלה אם עדותו כשרה בכדי להתיר את העגונה. שנשארה בודדה עם שלוש בנות קטנות וביקשה להינשא שנית. וכתוב רבי מאיר אריק אל הרב דניאמץ: "אני לא אוכל להתערב בזה להביע דעתי, כי נוגע אני, וגם מגדול הצער כבד עלי לשום עיני בזה, ולאשר כת"ר נתעורר בתקנת עגונות - אבקשו שיאיל לשים עיניו על כל הענין וכאשר ימצא היתר יואיל בטובו להשיב ע"ד העגונה מ' גיטל רייך בת וכו' דרך פסק הלכה".

אחרי שרבי חיים מרדכי בירר באריכות את פרטי השאלה ומצא דרך להתירה, ביקש שיצטרף אליו להתיר רבי בצלאל זאב שאפראן אב"ד באקוי, מגדולי רומניה, ונוסף לכך היתנה שיסכים אחד מגדולי התורה המתגוררים בעיר וינה, מקום מגורי האשה העגונה. העביר, איפוא, האב רבי מאיר אריק את תשובת רבי חיים מרדכי אל רבי אברהם מנחם שטינברג (גאב"ד בוד"י) מגולי וינה שיעיין בה והסכים להתירו. גם רבי שמואל אנגל, גאב"ד רדומישלא, שהתגורר בימים ההם בעיר קאשוי. עיין בתשובתו וסמך את ידיו על ההיתר.

*

בחוה"מ פסח תש"ד כשהוגלו יהודי ניאמץ, נמלט ועקר לבוקרשט שם נתיישב והמשיך בפעילותו הרבנית.

לאחר השואה את מסכת גבורתו בהתרת עגונות המשיך ביתר שאת ועזו בסיומה של המלחמה העולמית השניה כאשר רבבות בני"י שרדו אחד מעיר ושניים ממשפחה, ורבים היו העגונים ועגונות ואז פרש שוב את זרועו ועזו והמציא מזור וטרף לרבים להצילם ולאפשר להם הקמת בתים נאמנים מחדש, לבנין עם ישראל המתרוסס ומתנער מרמץ המשרפות והכבשנים. ר"ל. ועמד בראש בית דין להתרת עגונות, וכן כתב הוראות והלכות כלליות לבתי דין להתרת עגונות.

הקמת בי"ד מיוחד

להתרת ניצולי המלחמות

הרה"ג אב"ד קאשוי רבי רפאל בלום, בהקדמתו לספרו 'טל השמים' כותב על גדלותו ומומחיותו הבלעדית של רבינו בהיתר עגונות לאחר השואה, וז"ל:

בקיץ תש"ה יסדנו הבר"צ בקאשוי עם ידידי הרה"ג כש"ת מו"ה יצחק אייזיק אייכנשטיין שליט"א אב"ד קיוויאשד יע"א ובקשנו גם את הרה"ג הצ' כש"ת מו"ה יקותיאל יהודא הלברשטאם שליט"א אב"ד בארדיוב לבא לכל דבר נחוץ. בקיץ הלז באו אלי האברכי' מה יהא בסופם האם יתירו להם לישא נשים ולבנות בתים כי כשל כח הסבל הבתים החרבים ואין קול ילדים בעו"ה, ורק הזכרונות באים לפני עיניהם וצרה זו קשה מכל צרותיהם שעברו, השבתי שבודאי נראה אי"ה מה לעשות בענין היתר להעגונים ואח"כ גם להעגונות אשר חמורה יותר, כתבתי אז תשובה ארוכה לברר ההיתר להאנשים ושלחתי לידידי הגאון בד"צ דפערסט הי"ו ולא נתברר אצלם להתיר אז, רק בסוף הקיץ התיר הגאון המובהק פאר הדור משיירי כנה"ג כבוד קש"ת מו"ה חיים מרדכי ראללער ז"ע אב"ד דניאמץ יע"א רומניא, עפ"י תנאים ופרטים לישא. זמן לא כביר אח"כ התיר גם לנשים שהלכו בעליהם לאוישוויץ ושאר מחנות להתירן להנשא עפ"י יסודות שהניח והעיקר לייסד בכל מקום בי"ד המיוחד לתקנת עגונות והם יעיינו ויבררו עפ"י היסודות שהניח וכפי בירור שלהם אח"כ. שוב התיר גם לישא אחות אשתו היתירים אלו שיצאו מפי גאון הנ"ל הצילו הפליטה הנשארת. עפ"י דבריו נתייסדו ברומניא בבוקארעסט וקלויזענבורג, בהונגריא בפערסט, בטשטאסלאוואקיא בפראג, פרעשבורג וקאשוי, ובאשכנז בתי דינים המיוחדים לתקנת עגונות והתירו אחר העיון להאנשים העגונים ולהנשים העגונות להנשא. נבנו הבתים על טהרת הקודש כמקדש, נסדר הכל עפ"י דתוה"ק ע"י הרבנים הגאונים היראים אשר נשארו בחמלת ה'. אלמלא זה נהרסו הבתים והי' הכל הפקר בלא טיבול"ל ובלא ברכה, לא הי' מי שיקים שארית הפליטה.

הגאון דניאמץ ז"ע הי' מפורסם עוד בחיי הגאונים דראמישלא וטאראנא ובראד, וציפרו אותו להתיר עגונות, נהירנא שמו"ר הגה"ק ז"ע הי' מחשיבו עד להפליא, זכיתי לקבל פניו הטהורים בבוקארעסט עת התגוררי באראד והוצרכתי ליסע בשליחות מצוה לבוקארעסט אודות מצב הפליטים, אז זכיתי להכיריו וי"ש על צדיק תמים מלבד גדלו בתורה, הגאון הזה נראה לעין שנשלח מן השמים להציל ממש כלל ישראל, ונשאר להאיר לארץ בהיתריו אלו, אלמלא הוא לא הי' איש שיעמים על שכמו אחריות הזה להתיר עגונים ועגונות לאלפים דבר שלא נשמע מעולם. מא"י הי' מן הגאונים שכתבו שעוד יבאו מאוישוויץ כל אלו שהגלו, לא האמינו מה נעשה, ואפ"י הי' מתירים אחר איזה שנים העגונות בד בבד ואפילו הי' אולי מי שיתיר בכלליות היו כבר נאבדות אלו הנשמות, כידוע למי שהכיר המצב, והוא הציל בהיתרים אלו הפליטה הנשארת ועי"כ נתקיים כלל ישראל, שהיום הזה בכל העולם כמעט, התורה וי"ש על נוסח הישן מתפשטת בע"ה מאלו הפליטים בין בארה"ב בין בשאר מדינות כנראה וכמפורסם, כל זה כח הגאון הנ"ל. הוא עלה בזמן קצר אח"כ לאה"ק והלך לאור באור החם ו' שבועות אחר עלותו לשם, ונראה בחוש שמן השמים עכבוהו ושיירוהו לצורך הדור, זכותו יגן עלינו.

פרסום ראשון של פסק ההלכה הגאון "באר חיים מרדכי" להתרת העגונים ניצולי המלחמות אשר על פיו התירו אחריו כל גדולי ישראל את העגונים

יחסיר "ברכו" אפילו פעם אחת..."

ואותי יום יום ידרשו

סדר-היום של הרב דניאמץ היה כולו רצוף תורה ועבודת-שמים ולא נותר בו אף רגע פנוי שלא לצורך גבוה. כשסיים תפילת שחרית, חלץ מעליו

סיפר לי כי הוא בא עתה מעיר אחת בבסרביה (כנראה התפלל שמה מנחה) וחשב למצוא "מניין" ברציף הרכבת, ומכיון שלא מצא, הרי לגדול אהבתו ויראתו לא חסך על יגיעה וטירחה לעת זקנתו, ולמרות ימי החורף הקשים נסע בעגלה מרחק כזה, ולא שם לבו להוצאה הכספית הגדולה (לפי ערך מצבו) ובלבד שלא

אחת לבלי חורף קשה דפקו בדלת ביתנו באמצע הלילה... כשפתחו הדלת ראיתי לפגי רב זקן נשוא פנים שאמר לי כי הוא הרב דניאמץ, וביקש ממני לאסוף "מניין" בכדי שיוכל לומר "ברכו". מלאתי בקשתו. אחרי שהתפלל ערבית נסע מיד בחזרה מרחק עשרה קילומטרים עד מסלת הברזל... אף

באר בשדה - שטפנישט

נר אלוקים טרם יכבה ערוב ימיו - שני חודשים אחרונים - בארץ הקודש

מפי עד נאמן הרה"ח ר' שלום אייזיקאוויטש שזכה לשמשו ולהסתופף בצילו של רבינו בארץ הקודש בימי בחרותו בקיץ תש"ו. היה זה בשלמד בישיבת סאטמר בירושלים. ואז חילקו משמורות לשמש את הגאון הישיש מניאמץ זצ"ל. הרש"א הנ"ל מספר על התקופה ששימש את הרב מניאמץ, בחדשיים האחרונות לחייו (אלול תש"ו - ריש מרחשוון תש"ז) על אף שאינו בעל בכי, הוא מתרגש עד כדי דמעות בדבריו על הרב הגאון מניאמץ זצ"ל. וכה הוא מספר:

הוא הכיר את הרב מניאמץ כבר בבוקרסט, שם שהה הרש"א בחודש ניסן תש"ו בדרך עלותו לארה"ק. פעם נכנס לבית המדרש ומצא את הרב מניאמץ יושב עם שני רבנים משני צדדיו, ואשה לפניו שבתא לקבל היתר מכבלי העיגון. כנראה כבר קיבלו עדות וכבר דנו בזה, והיה זה רק מעמד הנפקת ההיתר. הרב מניאמץ ישב ואמר (מלמל) בארוכה, ואחר כך תפס את שני הרבנים שלצדו ועמד והעמידם עמו והכריז ברגש, "מעידים אנו באיש פלוני שנפל לבור מלא נחשים ועקרבנים". אחר כך התיישב והתחיל לברך ולאחל להאשה ברכות ואיחולים למשך שעה ארוכה.

כבר בצעירותו שיגר אליו אחד מגאוני פולין את בתו העגונה להתירה, כי התפעל מדרך לימודו (כנראה העובדא עם בתו של הגאון רבי מאיר אריק). אחר מלחמת העולם השנייה הרבה להתיר עגונות, וגדולי הדור אמרו שהשאירו מסבב כל הסיוות בחיים אחר המלחמה על אף קנותו, כדי שיהיה מי שיחיר את כל העגונות אחר המלחמה.

כאשר התחילו להציק ליהודים ברומניה, העלו "אגודת ישראל" את הרב מניאמץ לארה"ק. הרב מניאמץ התגורר במלון באב"ד (ברחוב יפו).

צדקתו של הרב מניאמץ מי ישער, מי ששמעו קורא קריאת שמע, אם אכן הוא נימוח. בעת הנחת סכך על סוכתו, אחר כל זמורה וזמורה שהניחו (היינו בחורים המשמשים אותו וכנראה סק עמהם ג"כ), העמיד עצמו והתחיל לרקוד, ורקד בכל כחו.

דרכו היה להעביר שמו"ת מתוך ספר תורה.

פעם הלך הרב מניאמץ לבקר את האדמו"ר מסאטמר. בתוך הדברים נתוודע לו שהאדמו"ר עדיין לא התפלל. פתח הרב בדברי כבושין, באומרו שלא נאלץ להפסיק גדול להתפלל מאוחר. למחרתו הופיע האדמו"ר בישיבתו בשעה מוקדמת לתפלת שחרית, באומרו שרוצה לקיים מצוה לשמוע דברי חכמים.

היה לו מיחוש בגרונו, והרש"א היה לוקח אותו לבית חולים הדסה למרות את המכה. אחר זמן נתרפא המכה כליל, אמר אז הרי אני חייב הודיה להקב"ה על החסד הזה, וביקש להוליכו לבית המדרש, הרש"א הוליכו לביהמ"ד ראחמיסטריווקא הסמוכה למלון באב"ד, ואמר שם רבנים פלפול ארוך כדי לצאת ידי חובת הודיה.

בחורי ישיבת סאטמר היו מתחלפים במשמורות לשמש את הגאון הישיש ביום ובלילה. פעם כשהיה משמרתו של הרש"א קבוע ליום, פנה אליו ואמר לו "שלום תבוא אלי בלילה". הרש"א החליף את משמרתו עם מי שהוכן לשמשו בלילה. באותה לילה (מוצ"ק לך תש"ז) כאשר הרש"א היה שם, יצא הגאון לצרכיו, ובושש מאוד, הרש"א נעשה מודאג וקרא לבעל המלון לפתוח הפתח, הוא הביט מבעד לחלון אחד שהיה שם בביה"כ וראה את הרב שוכב באין אונים, הזעיק את הרופא ועדיין היה בו רוח חיים, אבל כבר היה מאוחר מדי להצילו.

(מפי צאצא הרש"א שמעתי הוספה, שהוא ראה בספור זה מופת, כי הבחור שהיה תורו לשמשו בלילה ההוא היה בטלן, ובמקרה שהוא היה עמו בלילה ההוא האחרונה לחייו לא היה נעשה כלום, והרב היה ח"ו מוטל כך כל הלילה).

בעת הלוייתו, הספידו הרב הרצוג, בחורי סאטמר ששימשוהו בחייו לא ראו זאת בעין יפה, אך לא העיזו להפריע כי הרב הרצוג הגיע בליווי שוטרים.

הנוהג היה להוליך את הבר מינן במטה עד סוף מאה שערים, ואחר זה להוליכו בעגלה עד הר הזיתים. הבחורים ששימשוהו בחייו לא הניחו כזאת, ואמרו שלא יתנו שיוליכו את הגאון בעגלה, אלא נשאווה בכתף עד הר הזיתים.

העיר ולקבל אנשים שפנו אליו בענינים שונים, מי לשאול הלכה למעשה, ומי לבקש תמיכה או השתדלות, המלצה, עצה וברכה. לכולם האיר פנים והשיב בנחת, בהתענינות, ברצון לעזור ולהדריך. גם בלילה לא יכבה נרו וקול התורה, בלוי ניגון חרישי מלא מתקנות, עלה מחלונות חדרו אף בשעות המאוחרות - והתפשט בחלל כמנגינת מלאכים.

רודף צדקה וחסד

בין ענין לענין היה עושה ומעשה לחפצי שמים. בחכמה יתירה השכיל אל דלים להמציא להם רוחה. הרבה פיזר מכספו לצדקה וכן התאמץ להתרים את זולתו עבור העניים. במיוחד השתדל בזה לפני החגים, בפרוס הפסח ובפרוס חג הסוכות, כשהוא מכתת רגליו לחזר על פתחי נדיבים ומשנן לעצמו: "חייב אדם לטהר עצמו ברגל", בזה שמכתת רגליו לצרכי צדקה יטהר גברי לפעמים מסר בעבוס את תכשיטי ביתו לצרכי מצוה. כשהיה הולך ברחוב וראה יהודי נושא בידיו סלים

כ ב ד י ס
וכדומה, מיהר לקרוא לאיש מן האביונים בעיר ולשלם לו בעין יפה, בכדי שיעזור לזה בנשיאת משאו ולקיים בהידור מצות "עזוב תעזוב" (ואילו כשראה ת ל מ י ד - ח כ מ נושא חפצים מיהר לסייע לו בגופו). כשעלה ל י ר ו ש ל י ס באחרית ימיו, והיה כלוא בביתו מרוב חולשה, הפציר ב מ ק ו ר ב י ס שיביאו אליו בכל יום איש עני שיוכל לקיים בו מצות צדקה.

ככה התנהג דבר יום ביומו, בקיץ ובחורף, במשך עשרות שנים מבלי להתעייף. בימי שובב"ם נזוהר להתענות כמנהגי יחידי סגולה ההולכים לאור תורת הארז"ל. רק בלילה אחרי צאת הכוכבים הביאו לו- לבית המדרש כוס חלב ומיני מזונות להשיב לבו מן הצום. אחרי שאכל הוסיף לישב בבית ה' על התורה והעבודה עד שעה מאוחרת ורק אחרי שהשלים חוקו קם ופנה לביתו.

בזמני רצון

בהתקדש ליל שבת ראו בעליל שלוש פנים חדשות. עוד בצהרי יום השישי, כשחזר מבית הטבילה, היתמר מו' אמותיו רית גן עדן. אמירתו "שיר השירים" בקול ערב, בנעימה ובהתלהבות, ליבבה את האנשים שהקשיבו לזמרתו, והתפשטה כשמן המור בכל אבריהם. אחרי קבלת שבת ותפלת מעייב היה מוסיף ושוהה עם הקהל בבית המדרש, בכדי לאחר את

תפילין דרש"י, טעם טעימה כלשהי לסעוד לבו, ותיכף התעטר בתפילין דרבינו תם ונשאר בבית המדרש ללמוד את שיעוריו היומיומיים: פרשה בחומש, פרק בג"ד, פרק משניות, דף גמרא, זוהר הקדוש, שולחן ערוך ושאר ספרי הלכה מהם ראשונים ומהם אחרונים. בערבי שבתות נהג לקרוא מתוך ספר תורה על הבימה את פרשת השבוע, שנים מקרא ואחד תרגום, כשהוא מעורר בטלית ותפילין.

במיוחד הירכה לגרוס ולשנן טור עם "בית יוסף" שהיו שגורים על-פיו בכל עת. אף הוא כמדתו לעצמו היה מזרז אף לאחרים, במיוחד לפרחי תורה, שלא יתרפו מלשנן פרקם מאה פעמים ואחת, ולנצל כל רגע פנוי למטרה זו, כלשונו: "אונטערן איבערבעט דארף מען אויך חאזרן שולחן ערוך" (=כאשר שוכבים מתחת לשמיכה יש לנצל הזמן ולחזר על הש"ס).

שיעוריו בבית המדרש היו נמשכים בדרך כלל עד אחרי חצות היום. אחרי-כך פנה לביתו. כאן המתין עליו מדי יום ביומו העגלון הקבוע שלו

עם מרכבתו, שהיה מסייע לבקר את ה ח ו ל י ס בעיר, כי כן מנהגו לקיים בכל יום מצות ביקור-חולים - עוד בטרם בא אוכל לתוך פיו. אפילו היה החולה יהודי מ פ ש ו ט י - עם, שאין לו במעט שום קשר אישי עם הרב, כיון שנודע לרבי חיים מרדכי מחוליו טרח לבקר אותו, ה ת ע נ י ן ב מ צ ב ו , שאל ודרש אם אינו זקוק לעזרה מ ס ו י י מ ת ,

בהושענא רבה עם ד' המינים

ולבסוף השמיע באזניו דברי עידוד וברכו ברפואה שלמה. רק בשבוע מביקור חולים ישב לסעוד פת שחרית.

אף אכילתו היתה קודש כעדותו של האדמו"ר מסקולען: "שהיה מייחד של שמים על מאכלו ומשקהו, ועל כל דבר נהג לומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" מרוב אהבתו לאלקים".

אחרי שגמר לסעוד ישב לרשום חידושי תורה, או לכתוב תשובה לשואלים בהלכה, עד שהתעייף ופנה לנוח מעט במטתו. ליד המטה ניצב שולחן קטן ומעליו ערימה של ספרי חסידות: "תולדות יעקב יוסף", "קדושת לוי", "נועם אלימלך", ושאר ספרים שהיה מעיין בהם שעה קלה לפני שנרדם. אחרי תנומה קצרה התיישב שנית ללמוד ולכתוב חידושי תורה. ומרגלא בפומיה: "וקנה לך חבר" - הקנה (ק"ף קמוצה גז"ל סגולה) יהיה לך לחבר ורע. כשסיים הכתיבה יצא לטפל בצרכי

זכרונות מהגאון מניאמץ רבי חיים מרדכי רולד זצ"ל מימי שהותו בירושלים עיה"ק

כפי שנשמעו מפ"ק של כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא-ניו יארק שיבדלחט"א

ליעקב" מהרה"ק אדמו"ר מסאדיגורה. ובספר "מילין סתימין" מרבינו אדמו"ר רבי מנחם נחום משטפנשט, ומפיהם של חסידים על הגאון מטשביץ שלא אמר תחנון ב' חשון למרות שבביתו"ר שהתפלל כן אמרו תחנון.

בלילה האחרונה לימי חייו, (מוצש"ק לך), קבעו הבריטים עוצר, כך שלא היה אפשר לצאת לחוץ, ומאחר שהיה זמן הראשון לקדש הלכנה, אמר הרב מניאמץ לסמוך לקדש את הלכנה בבית ולא בחוץ. והיו תמהים עליו על שמתעקש לומר קידוש לבנה דווקא בלילה זה ובדיוק, שהרי היה אפשר לחכות עוד איזה ימים. אך היה לפלא שנפטר בלילה זה. "ניבא ולא ידע מה ניבא".

עוד מספר כ"ק האדמו"ר שליט"א הנ"ל, שחוננו כ"ק האדמו"ר מסקווירא זצ"ל היה מספר, שבהיותם דרים שניהם בבוקרסט, שלח האדמו"ר רי"י פעם את נאמן ביתו החסיד הגדול ר' משה בטלן עם שאלה הלכתית להרב מניאמץ. ר' משה חזר והפליא לספר איך שמצא את הגאון יושב ולומד רבינו חננאל, וכנראה למד בקול, ושמע ר' משה איך שמכל תיבה של רבינו חננאל הוציא הרב חידושים הלכה למעשה.

"אבינו מלכנו" בדרך דרוש.

ביום הכיפורים עמד ודרש ברבים וכך אמר: טייערע יודן, היום יום הכיפורים, הזמן יקר, לא תבטלו את הזמן. מי שלא יכול ללמוד, שיאמר תהלים, ומי שלא מסוגל גם לזה שינוח, אבל לא לבטל את הזמן. (האדמו"ר מראחמיסטריווקא מחקה את קולו בהתרגשות בספרו על דרשה זו).

בחג הסוכות ביקש שיתנו לו מנין להתפלל בחדרו, מאחר שרגיל להאריך בנענועים, ואכן האריך בזה עד מאוד.

סיפור מעניין מספר כ"ק האדמו"ר שליט"א כי ביום ב' חשון במנחה דפק על השולחן שלא לאמר תחנון. אחר התפילה נשאל מה ראה על ככה, והשיב הרי האדמו"ר הזקן מסאדיגורה אמר שג' חשון יומא ההילולא של אביו הק' מריז"ן הרי הוא כיום כיפורים, ואם כן - הוסיף הרב מניאמץ - דיין הוא שלא לומר תחנון בערב יוה"כ פ.

[א-ה: חידוש גדול הוא זה בענין אמירת תחנון בערב היארצייט - על אי אמירת תחנון ביום ההילולא מופיע בכתובים ראה ב"אמת

מספר כ"ק האדמו"ר שליט"א: כשהגיע הניאמצער רב לארץ הקודש התאכסן במלון באב"ד ברח' יהודית בירושלים בסמיכות לבית ראחמיסטריווקא (ברח' שפת אמת) באותה תקופה גם התאכסן במלון ה"דמשק אליעזר" מוויזניץ, שכבר היה חולה ומוטל על ערש-דווי, והניאמצער רב היה מתפלל עם המנין של ה"דמשק". [אגב יסופר עם באו של הנאמצער רב לבית המלון התאושש האדמו"ר מוויזניץ בעל ה"דמשק" והוקל לו בחוליו, שכן נתמלא קורת-רוח משכנו החדש. ופעם לפני תפילת מעריב בחדרו, כשהכביד עליו החולי, והמשמש שלו הציע שיקח גלולת הרגעה, אמר ה"דמשק": "מוטב תפתח הדלת ואשמע את הרב דניאמץ מקבל על עצמו עול מלכות שמים, אשמע ותחי נפשי, יותר מכל מיני רפואות שבעול!"

בר"ח אלול נסתלק ה"דמשק" ואז החל לבוא לתפילות בביהמ"ד ראחמיסטריווקא, שהיה כאמור בסמיכות מקום למלון באב"ד.

בעשית ניגש הרב מניאמץ אל זקני אדמו"ר רבי דוד'ל מראחמיסטריווקא זצ"ל, ובקשה בפיו, שהיות שבתור רב הוא רגיל לדרוש בימים נוראים, לכן מבקש ממנו רשות לעשות כן בבית מדרשו. ואכן בכל יום בין מנחה למעריב דרש ופירש קטעי

חשון תשכ"ח לאחר מלחמת ששת הימים. זוגתו צפורה נפטרה בשנת תרפ"ב.

עולי רומניה בישראל הקימו בתי מדרשות על שמו, בית הכנסת באר חיים מרדכי באשקלון, וח"ת ויזניץ במרכז בני ברק 'באר חיים מרדכי' שנבנה ע"י חתנו רבי אברהם צויבל.

זרעו לברכה

ילדיו: הרב מנחם מנדל - כיהן לפני השואה ברכנות ווסלוי ואקרמן בבסרביה, לאחר המלחמה שימש כרב בלודו' ולאחר מכן היגר לפריז בסוף ימיו כיהן כרב הקהילה היהודית במלבורן שבאוסטרליה.

ר' שמשון נפתלי חתן רבי משה קופלר מפקשן, נפטר בן כ"ח ו' ניסן תרפ"ב. אביו חיבר לזכרו את ספרו 'שער נפתלי' לזכרו.

בתו מרת חנה שרה נספתה בשואה י"ח סיון. אשת הרב יעקב חיים, בן הרב יחזקאל רוטר שכונה המגיד מקלויזנבורג.

בתו מרת פרומה, בזוו"ר נישאה להורביץ ובזיו"ש למרגליות, כשהתאלמנה נישאה לרבי לוי שטרנברג אב"ד דומברובן שבבסרביה.

בתו מרת רייזל אשת הרב ניסן גולדשטיין מקלויזנבורג ואח"כ בחיפה.

בתו מרת חיה טובה אשת הרב אברהם צויבל. עלו לארץ ישראל לאחר השואה והתגוררו בבני ברק, תרם כאמור את מבנה התלמוד תורה דחסידי ויזניץ ברחוב רבי טרפון. וקראו על שמו "באר חיים מרדכי".

בתו מרת אסתר בזוו"ר אשת רבי אלעזר צבי גוטליב.

מפי כתביו

בתר"ס הו"ל חידושי בן יאיר על הש"ס בצירנוביץ, בתרפ"ב הו"ל שער נפתלי על הפטרות ז' דנחמא ושבת שובה. בתרפ"ג הו"ל קונטרס באר חיים מרדכי בהיתר עגונות, בקלוזש. בין השנים תרפ"ג-תרצ"ז הו"ל ג' חלקי השו"ת באר חיים מרדכי. בתרפ"ה באר חיים מרדכי על ברכי נפשי וט"ו שיר המעלות, בתרפ"ח באר חיים מרדכי על י"ג עיקרים. בתשכ"ט הו"ל חתנו רבי אברהם צויבל את פירושו על הגדה של פסח שכתב בשנות השואה.

בפועל. כפעם בפעם היה קורא: "הרי אנו יושבים עכשיו ממש בגן עדן". למרות הקור הקפיד לישון בסוכה. כשירדו גשמים ונאלצו לסגור הגג, הרי מרוב חביבות מצוה עמד על המשמר, בציפייה לרגע שיפסיק המטר, וטיפס בעצמו לפתוח את הגג שנית. ולמרות שכתובה שעה קלה נתחדש הגשם ונאלצו שוב לסגור, חזר ועמד בציפייתו לרגע שיוכל לפתוח, מבלי שיתעייף מלחזור על הסגירה והפתיחה פעמים רבות במשך כל הלילה.

משהאיר ובא היום נטל בידו את הלולב והאתרוג, ומגודל חביבות לא הניחם מידו אף לאחר שקיים מצוותו בברכה ובנענועים, אלא מגפפם ומחזיק בהם בכל עת תכפיפה ובכל השעות שיושב ולומד תורה עד סמוך לשקיעת החמה - התגלמות חיה של דברי חז"ל (סוכה מ"א) "כך היה מנהגם של אנשי ירושלים: אדם יוצא מביתו - ולולבו בידו; הולך לבית הכנסת - ולולבו בידו; קורא ק"ש ומתפלל - ולולבו בידו; הולך לבקר חולים ולנחם אבלים - ולולבו בידו. להודיען כמה היו זריזין במצוות".

אל ארץ חמדת אבות

כל ימיו היה משתוקק מתי תבוא לידי ואקיימה מצוות ישוב ארץ ישראל. מסופר כי נשאל ע"י עתונאי מסוים בבוקרשט הלמאי הוא ממהר לעלות לארץ ישראל האם לא עדיף לחכות לביאת המשיח ולעלות עם כל ישראל, נענה ואמר עדיף שמשיח ימצא אותנו מקובצים באר"י ממה שיצטרך לחפש אותנו ברחבי בוקרשט...

בתמוז תש"ז עלה לארץ ישראל והתגורר במלון באב"ד שבירושלים. היה זה בערב שבת קודש פרשת לך לך תש"ז, הרב הראשי הגר"א הרצוג שלח לו שאלה בהיתר עגונה שיואל להצטרף אליו, והנה סמוך להדלקת נרות צלצל לרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג ואמר לו שהוא מצטרף להיתר עגונה שדנו בה אז. הרב הרצוג שאלו מדוע צלצל בשעה כזו, וענה שאינו רוצה לעכב היתר של בת ישראל עגונה כי מי יודע מה ילד יום. ואכן רבי חיים מרדכי נפטר במוצאי אותה שבת ט' חשון תש"ז, והוא בן ע"ט, ומנו"כ בהר הזיתים, (על חודשיו האחרונים בירושלים ראה מסגרת)

מצבה הוקמה על קברו רק כעבור כ"א שנים, בט'

ה"קידוש" עד לשעה השביעית, כפי שנוהגים בבית רוזין. והיה משמיע אז לפניו דברי תורה על פרשת השבוע. כשסיים פנה לביתו. לפני שקידש על היין נטל בידיו שני בדי הדס והקיף בהם את שולחנו כפי נוסח האריז"ל. אחר-כך ישב לסעודה מלא התרגשות, פניו קורנות אור, לבו ובשרו מרננים לא-ל חי, ובאכילתו כמו בזמירותיו ראו אותו תפוס שרעפים ומיחד יחודים וכוונות טהורות. אחרי שהשלים הסעודה שכב במיטתו להחליף כח וכשהגיעה שעת צחות הקיץ והתגבר כארי ללמוד בקול רם מתוך הזוהר הקדוש, כל מלה מתמתקת בפיו כדבש, והיה חורו מספר הזוהר "ברית כהונת עולם" (שהיה חביב עליו ביותר והוגה בו בכל עת מצוא) וממנו לשאר ספרים קדושים, נגלה ונסתר, עד שצלה עמוד השחר. במשך כל יום השבת נוהר משיחת חולין כלשהי ומהיסח הדעת.

כיון שהבדיל על הכוס במוצאי שבת, והשלים הזמירות, מיד ישב אל השולחן לרשום כל אותם חידושי-תורה שנתחדשו לו במשך יום השבת.

בימים הנוראים, ימי סליחות ורחמים, היה כאיש מופשט מהוויות העולם ומרחק בעליזנים. לא חדל אף לשעה קלה מדביקות, פיו לא פסק מלמלל דיבורי תורה ותחינות, התפלל מקירות לבו בקול חוצב להבות, ועיניו זולגות פלגי דמעה. כשעמד בתפלה עטפתם למקורביו הרגשה כאילו התקלף מגופו ועומד במרומם לפני כסא הכבוד.

מעשה שאירע בימי עברה ופורענות, בתקופת השואה, שעבר רבי חיים מרדכי לפני התיבה בליל ראש-השנה, ובאמצע אמירת "לדוד מזמור" קם שאן בקרב המתפללים: מישוה רמז כי הצוררים ימ"ש באו להתפרץ אל בית-המדרש. מרוב פחד ובהלה נסו כל המתפללים החוצה. כעבור רגעים אחדים התברר שהפיצו את השמועה בטעות, הצוררים לא באו, והקהל חזר אל התפילה. והנה בהיכנסם להיכל ראו כיצד רבם הקדוש מוסיף ועומד לפני התיבה, מבלי שהפסיק תפילתו, באשר מרוב דביקות לא הרגיש כלל במהומה ובמנוסת האנשים, וכבר הגיע לפסוקים האחרונים של הפרק "לדוד מזמור..."

וביראתו יראה עילאה בימים נוראים כך שמחתו וחזויותו בימי חג הסוכות שחגג אחריהם. כשישב בצל הסוכה העידה בו ארשת-פניו שהוא מדושן עונג